

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

Warszawa, 31 lipca 2025 r.

dr hab. Magdalena Pypeć
Instytut Anglistyki, Wydział Neofilologii UW

Recenzja rozprawy doktorskiej pana mgr Paolo D'Indinosante pt. „British Voices of Empire: Poetry and Imperial Patriotism in the Long Nineteenth Century” napisanej pod kierunkiem prof. Riccardo Capoferro i prof. Małgorzaty Nitki

Przedstawiona do recenzji rozprawa mgr Paolo D'Indinosante pt. „British Voices of Empire: Poetry and Imperial Patriotism in the Long Nineteenth Century” koncentruje się na szczegółowym omówieniu relacji między Imperium Brytyjskim a poezją w tzw. długim XIX wieku: (1789–1914). Kontestując utrwaloną opinię w literaturze krytycznej, iż Rudyard Kipling pełnił rolę głównego poety brytyjskiego imperializmu, Autor rozprawy przekonująco dowodzi, że twórczość Kiplinga, mimo wyrazistego miejsca w kanonie poezji imperialnej, pozostawała w dialogu z wieloma innymi głosami poetyckimi, które również podejmowały tematykę Imperium. Celem rozprawy jest nakreślenie szerszego i bardziej inkluzywnego pejzażu poetyckiego, w którym imperializm nie był wyłączną domeną jednego lub kilku kanonicznych poetów, lecz był przedmiotem negocjacji wielu zróżnicowanych głosów poetyckich. Dzięki analizom tekstów przeprowadzanym w oparciu o kontekst historyczny oraz wspartymi kwerendami archiwalnymi i bibliograficznymi, Autor rozpatruje poezję imperialną tego okresu nie jako jednolity gatunek, lecz jako formę dyskursu poetyckiego bardziej złożoną i rozproszoną niż zwykle się przyjmuje.

Rozprawa liczy 263 strony tekstu, podzielonego na szczegółowy spis treści, wstęp, cztery rozdziały, konkluzję oraz obszerną bibliografię. Każdy z rozdziałów składa się z trzech klarownie podzielonych sekcji. Układ pracy jest przejrzysty i logiczny, a zamysł badawczy Autora w każdym z rozdziałów został przedstawiony w sposób spójny i zrozumiały. Mimo to, dostrzegam brak odrębnego aneksu z zestawieniem wszystkich omawianych utworów, co ułatwiłoby ich lokalizację i identyfikację źródeł przez czytelnika.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

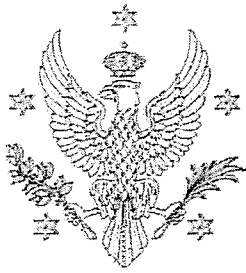
Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

Rozdział pierwszy pt. „The Place of Poetry in British Imperial Culture, c.1789-1914,” będący zdecydowanie najobszerniejszym rozdziałem dysertacji (liczy łącznie 53 strony), rozpoczyna się szczegółowym omówieniem istotnej debaty akademickiej znanej jako „spór Portera z MacKenziem.” Opublikowane w odstępie dwóch dekad monografie autorstwa MacKenziego i Portera prezentują odmienne stanowiska względem znaczenia Imperium Brytyjskiego oraz jego ideologii w obrębie społeczeństwa brytyjskiego. Podczas gdy *Propaganda and Empire* MacKenziego dowodzi, że imperializm stanowił kluczową ideologię w latach 1880–1950, Porter w *The Absent-Minded Imperialists* pokazuje, że podejście Brytyjczyków do Imperium w XIX wieku było złożone i zmienne, a nie jednolite. Choć większość społeczeństwa czerpała materialne korzyści z kolonializmu, nie wszyscy byli ideologicznie zaangażowani w imperialną ekspansję. W mojej ocenie Autor poświęca tej krytycznej dyskusji nadmierną uwagę (aż 21 stron), pomimo iż, jak sam przyznaje, zagadnienie poezji zostało potraktowane w obu analizowanych publikacjach w sposób marginalny. Tak rozbudowana dygresja wydaje się nie być ściśle powiązana z głównym tematem rozdziału i zakłóca klarowność oraz spójność wyводу.

W dalszej części rozdziału Autor dokonuje przeglądu najważniejszych naukowych analiz poezji imperialnej Wielkiej Brytanii w długim XIX wieku, wskazując przy tym istotną lukę w dotychczasowym stanie badań. Badania podejmujące problematykę brytyjskiej poezji i imperializmu zazwyczaj koncentrowały się na wybranych autorach, formach literackich lub motywach. Czołowi poeci imperializmu brytyjskiego, tacy jak np. Robert Southey, Henry Newbolt, a także Tennyson i Kipling, doczekali się szczegółowych analiz w kilku odrębnych publikacjach. Jednak, jak Autor dowodzi, brakuje monografii uwzględniających utwory zapominanych niekanonicznych poetów obejmujących okres długiego XIX wieku. Tą lukę krytyczną przestawiona praca doktorska ma na celu wypełnić. Starannie przeprowadzona w rozdziale analiza stanu badań dowodzi bardzo dobrej znajomości literatury przedmiotu oraz umiejętności analizy i syntezy zdobytej wiedzy. Pewnym mankamentem tej części rozdziału jest wprowadzenie nieścisłości dotyczącej ram czasowych objętych rozprawą. Choć Autor szczegółowo uzasadnia wybór lat 1789–1914 jako okresu analizy, jednocześnie przychyliła się do stanowiska Elleke Boehmer, uznając rok 1918 za „punkt graniczny” w jej *Empire Writing*:

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

Anthology of Colonial Literature i wskazując, że rozprawa obejmuje również publikacje do 1918 roku. Ponieważ ramy czasowe tzw. długiego XIX wieku zostały jednoznacznie określone w tytule, we wstępie oraz w abstrakcie rozprawy, doprecyzowanie to wprowadza pewną niespójność w zakresie deklarowanego horyzontu czasowego.

W końcowej części rozdziału Autor nakreśla przyjętą metodologię analizy wybranych utworów oraz informuje o źródłach internetowych i archiwalnych oraz kwerendach bibliotecznych w celu uzyskania dostępu do materiałów, które nie zostały jeszcze zdigitalizowane, np. czytelnie the British Library, the Bodleian Library w Oxfordzie, the Lit & Phil Library w Newcastle upon Tyne oraz the National Library of Scotland w Edynburgu. Taka postawa badawcza zasługuje na wyróżnienie, bowiem rozprawa zawiera nieznane jeszcze utwory poetyckie, trudnodostępne dla przeciętnego czytelnika. Metodologia interpretacyjna zastosowana w dysertacji to „uważne czytanie” („close-reading”) jak i analiza poprzez kontekst społeczno-historyczny opierająca się na czterech osiach tematycznych: przestrzeni, czasu, pokoju i wojny.

Rozdział drugi, zatytułowany „British Royal Jubilee Poetry I: 1809”, skupia się na omówieniu wybranych utworów celebrujących pięćdziesięciolecie panowania króla Jerzego III, które zostało uroczystie uczczone 25 października 1809 roku. W niniejszym rozdziale Autor dowodzi, że zainteresowanie Imperium Brytyjskim znajduje wyraz w literaturze jubileuszowej, która nie tylko ujawnia różnorodne postawy wobec monarchii, lecz także ukazuje rolę brytyjskiej ekspansji terytorialnej w kształtowaniu różnych form patriotyzmu. Choć praktyka publikowania utworów poetyckich z okazji jubileuszy królewskich utrzymuje się również w obecnym stuleciu, rola poezji tworzonej i drukowanej w celu upamiętnienia tak doniosłych momentów panowania brytyjskich monarchów pozostaje rzadko poddawana szczegółowej analizie. Jak argumentuje Autor, celem jego analizy jest naświetlenie następujących kwestii nacechowanych politycznie: sposobu przedstawienia przestrzeni geograficznej, porównania Wielkiej Brytanii z innymi historycznymi imperiami oraz relacji pomiędzy wojną a pokojem ukazanej w wybranych utworach. Co istotne, obraz wyjątkowego stanu pokoju panującego na ziemi brytyjskiej, silnie powiązany ideologicznie z pojęciem „wolności” był często wykorzystywany jako uzasadnienie dla militarnych działań Brytyjczyków poza granicami

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

kraju. Wychwalanie pokoju w kraju zwykle szło w parze z gloryfikacją sukcesów militarnych, obejmujących nie tylko historyczne osiągnięcia z przeszłości i teraźniejszości, lecz również wyobrażone przyszłe zwycięstwa. Pochwała pokoju wewnętrznego, często obecna w analizowanych utworach poetyckich, współistnieje z idealizacją działań wojennych podejmowanych w geograficznie lub historycznie odległych kontekstach jako „sprawiedliwych”. Przykładowo Napoleon, określony jako „dumny parweniusz” (s. 84), zostaje zestawiony w bezpośrednim kontraście z Jerzym III, którego poddani spontanicznie celebrują podczas roku jubileuszowego. Niektóre utwory nawiązują do ustawy z 1807 roku, uchwalonej za panowania Jerzego III, która stanowiła przełomowy krok w kierunku zniesienia niewolnictwa w Wielkiej Brytanii.

Do utworów poddanych analizie w tym rozdziale należą między innymi anonimowy poemat zatytułowany „On the Jubilee” (1809?, dostępny w British Library); „Ode for the New Year 1809” oraz „Ode for His Majesty’s Birth-Day” (1809) autorstwa Henry’ego Jamesa Pye’a, ówczesnego poety laureata; anonimowy utwór „An Heroic Poem to Britannia: In Remembrance of the Jubilee Year of George the Third, King of the United Kingdoms of England, Scotland, and Ireland” (1809); a także kilka wierszy zebranych w sekcji „Jubilee” czasopisma *The Poetical Magazine*.

Ostatnia część rozdziału poświęcona jest analizie długiego poematu „Jubilee” (1810) Williama Jerdana. Jak Autor rozprawy dowodzi, utwór wysławia osiągnięcia Wielkiej Brytanii pod rządami Jerzego III, ze szczególnym uwzględnieniem sukcesów militarnych oraz stabilności ustroju konstytucyjnego. Jerdan podkreśla osobiste przymioty monarchy – jego pobożność, sprawiedliwość oraz oddanie narodowi. Silny akcent położony jest na brytyjską monarchię konstytucyjną oraz wolności obywatelskie, zestawiane z tyranią napoleońskiej Francji, oraz na pochwały bohaterów wojskowych zaangażowanych w konflikty kolonialne, takie jak druga wojna angielsko-maracka (1803–1805). Problematyka związana z imperium zostaje wyraźnie uwypuklona poprzez usprawiedliwienie brytyjskich podbojów terytorialnych i hegemonii, oparte na wartościach militarnych i moralnych, które są konsekwentnie wychwalane na kartach utworu. Imperium Rzymskie pozostaje w tym tekście preferowanym punktem odniesienia w porównaniach z Imperium Brytyjskim. Jerzy III, postrzegany jako

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

godny podziwu władca i mecenas sztuki, ma rzekomo ucieleśniać unikalne połączenie cesarza Augusta oraz jego doradcy politycznego — Mecenasa.

Zasadniczym mankamentem omawianego rozdziału jest powierzchowna analiza wybranych utworów poetyckich, skoncentrowana głównie na streszczeniu ich przesłania treściowego. Autor nie wykorzystuje pełnego potencjału interpretacyjnego badanych wierszy, pomijając takie kluczowe aspekty jak forma i gatunek literacki, struktura metryczna oraz rytmiczna, układ rymów, charakterystyczne załamania wersów i zastosowanie enjambementu, konstrukcja podmiotu lirycznego, a także obecność i funkcja środków stylistycznych. Choć wybrane utwory poetyckie celebrujące pięćdziesięciolecie panowania Jerzego III są w znacznej mierze zapomniane przez współczesną krytykę literacką lub zostały odkryte przez Autora rozprawy w toku kwerend bibliotecznych, w tekście brak przekonującego uzasadnienia, dlaczego to właśnie te utwory zostały poddane analizie. Nie wyjaśniono przyczyn pominięcia innych rzadko omawianych utworów jak np. „Ode for the Morning of the British Jubilee, 1809” czy „Verses on the Jubilee Night at Lerwick” autorstwa Margaret Chalmers, które dokumentują lokalne uroczystości jubileuszowe w Szkocji i oddają wspólnotowy charakter obchodów. Podobnie niezauważone pozostają teksty ze zbioru Thomasa Prestona *Jubilee Jottings* (1887), będące świadectwem literackiej recepcji jubileuszu w szerszym kontekście społeczno-kulturowym. W rozdziale zabrakło również nawet krótkiej konkluzji, która podsumowywałaby kluczowe wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz oraz wskazywałaby na znaczenie tych ustaleń w kontekście całej pracy.

Rozdział trzeci, zatytułowany „British Royal Jubilee Poetry II: 1887”, omawia utwory poetyckie powstałe z okazji pięćdziesiątej rocznicy panowania Królowej Wiktorii, obchodzonej w 1887 roku. Jak Autor rozprawy argumentuje, Złoty Jubileusz Królowej Wiktorii był bardziej doniosły pod względem symbolicznego znaczenia niż jego poprzednik z 1809 roku, a jego obchody miały wyraźnie bardziej imperialistyczny wydźwięk i implikacje. Obchody jubileuszu, których finansowanie pochodziło od samej królowej, stanowiły afirmację jej rzeczywistej i symbolicznej roli jako Cesarzowej-Królowej. Dla jej poddanych wydarzenie to było długo oczekiwanym spektaklem patriotycznym, wzmacniającym poczucie narodowego przeznaczenia oraz dumy – stosownym wyrazem hołdu dla monarchini sprawującej władzę nad

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Wydział Neofilologii

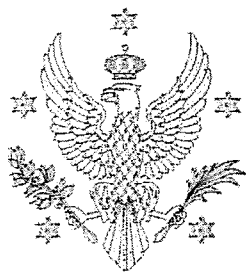

INSTYTUT
ANGLISTYKI

imperium, nad którym nigdy nie zachodziło słońce. To królewskie wydarzenie stało się katalizatorem dla wyrażenia zarówno pozytywnych, jak i negatywnych opinii na temat królowej oraz jej niezwykle rozległego Imperium. Jak Autor dowodzi, choć dla wielu Wiktorii była symbolem stabilności społecznej i politycznej, okazałość tych obchodów wywołała również istotną krytykę warunków panujących w kraju i za granicą, a nawet samej władczyni.

Pierwsza część rozdziału przedstawia przegląd różnych poetyckich reakcji na Złoty Jubileusz królowej Wiktorii, uwzględniając liczne nieoficjalne głosy imperialne, obok twórczości Tennysona, pełniącego wówczas funkcję poety laureata. Wśród wymienionych utworów znajdują się m.in.: Alfred Tennyson's „A Jubilee Ode”; Martin F. Tupper's „Jubilate!”, Robert Francis St Clair-Erskine, 4th Earl of Rosslyn's „Love That Lasts for Ever: A Jubilee Lyric”, wiersze poety klasy robotniczej Williama Longstaffa; intrygujący jubileuszowy poemat Emoline Ann Warne „Lines on the Occasion of Her Majesty's Jubilee, June, 1887”; satyryczny tom J. W. Williamsa *Jubilee on the Brain* (1887); poemat Rudyarda Kiplinga ukazujący uroczystości z perspektywy mało entuzjastycznego pendzabskiego rolnika, pierwotnie zatytułowany „A Jubilee Ode”; oraz ody okolicznościowe Algernona Charlesa Swinburne'a „The Jubilee: 1887” i A. E. Housmana „1887” z tomu *A Shropshire Lad* (1896). Jednym z mniej konformistycznych głosów wspominanych w rozdziale, który nie powstrzymywał się od mniej lub bardziej subtelnej krytyki wobec Wiktorii i jej Imperium, był szkocki poeta Robert Buchanan, którego utwór „Annus Aureolus: An Ode on the Jubilee of the Empress Victoria” poruszał kluczowe kwestie związane z brytyjskim panowaniem w XIX-wiecznej Irlandii. Jako temat wzbudzający kontrowersje w latach osiemdziesiątych XIX wieku, autonomia Irlandii została również poruszona w wierszu „The Home Rule Jubilation Ode”, opublikowanym na łamach *The St. James's Gazette* w dniu 14 kwietnia 1887 roku. Pomimo szerokiego zestawienia utworów literackich, rozdział wykazuje lukę merytoryczną w zakresie ich pogłębionej analizy. Autor nie poświęca żadnemu z nich większej uwagi, ograniczając się jedynie do kilku zdań komentarza.

Ostatnia część tego rozdziału poświęcona jest utworowi Lewisa Morrisa zatytułowanemu „A Song of Empire” (1887), w którym poeta wychwala królową jako uosobienie wolności, państwa prawa oraz oddania i poświęcenia wobec swoich poddanych w

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

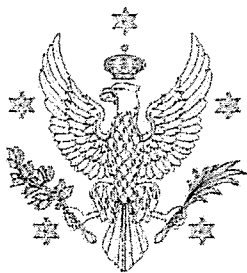
Wydział Neofilologii

INSTYTUT
ANGLISTYKI

trakcie pięćdziesięcioletnich rządów. Wiktoria zostaje w tym utworze porównana do Królowej Elżbiety I oraz Królowej Anny (1665–1714), za których panowania Wielka Brytania również doświadczyła wybitnych osiągnięć literackich oraz sukcesów militarnych na lądzie i morzu. Podmiot liryczny podkreśla znaczenie literatury epoki wiktoriańskiej, jednocześnie przedstawiając siebie jako kontynuatora wielkiej angielskiej tradycji poetyckiej, wywodzącej się od takich twórców jak Szekspir i Milton. Jak przekonująco dowodzi Autor rozprawy, motyw rodziny zostaje wykorzystany do ukazania wyjątkowej relacji królowej Wiktorii z jej poddanymi, podkreślając publiczne uwielbienie, które wyróżniało ją spośród innych monarchów. Uroczystości odbywające się z jej udziałem w całym Imperium przedstawiają poddanych jako osoby odwzajemniające jej troskę i zaangażowanie, co przypomina odbiorcom o dwuznacznym charakterze więzi łączących imperialną władczynię z jej ludem – zarówno politycznym, jak i emocjonalnym. Utwór Morrisa przedstawia Brytyjskie Imperium jako siłę, która przynosi porządek, pokój i dobrobyt podległym narodom. Władza, mimo że narzucona, jest interpretowana jako wyzwalająca, dająca mieszkańcom stabilność i szczęście. W ten sposób wiersz gloryfikuje panowanie królowej i legitymizuje imperializm jako misję cywilizacyjną. Autor dysertacji argumentuje, że utwór Morrisa nie nakłania jednak do agresywnej ekspansji terytorialnej, lecz do obrony pozycji Imperium jako światowego lidera. W odróżnieniu od bardziej szowinistycznych utworów z tamtej epoki, Morris odcina się od bezwzględnej ekspansji i skupia się na utrzymaniu prestiżu imperium. Moim zdaniem analiza tego utworu jest najciekawsza i najbardziej wnikliwa spośród wszystkich części dysertacji.

Rozdział czwarty pt. „British Patriotic Poetry Anthologies, c. 1880s—1910s” zawiera przegląd patriotycznych antologii poetyckich, które zalewały rynek od lat osiemdziesiątych XIX wieku. Do ważniejszych przykładów należą: *Poems of English Heroism: From Brunanburh to Lucknow, from Athelstan to Albert* (1882); *Lyra Heroica: A Book of Verse for Boys* (1891, 1892); *Ballads of the Brave: Poems of Chivalry, Enterprise, Courage and Constancy, from the Earliest Times to the Present Day*; a także *Poems of England: A Selection of English Patriotic Poetry* (1896), *Poems of the Love and Pride of England* (1897), *Patriotic Song: A Book of English Verse* (1901) oraz *Poetry of Empire: Nineteen Centuries of British History* (1910). Publikacje te były częściowo odpowiedzią na postanowienia brytyjskiej

Ustawy o Edukacji z 1870 roku. Wymóg zapamiętywania i recytowania utworów poetyckich przez uczniów skłonił wydawców do wprowadzenia na rynek licznych nowych tomików poezji, często jawnie patriotycznych, mających na celu zaszczepienie młodemu czytelnikowi poczucia historycznej wielkości Wielkiej Brytanii. Po omówieniu kluczowych cech poszczególnych tomów, Autor ukazuje, w jaki sposób dobór tekstów oraz zastosowanie paratekstów – takich jak dedykacje, przedmowy, wprowadzenia i przypisy – przyczyniają się do konstruowania wielowarstwowej, patriotycznej reinterpretacji historycznej i literackiej przeszłości oraz teraźniejszości brytyjskiego imperium. Niestety, omówienia poszczególnych antologii są bardzo powierzchowne. Być może lepszym rozwiązaniem byłoby skoncentrowanie się na kilku wybranych tomach, które różnią się podejściem do historii, koncepcji imperium oraz doбором tekstów literackich. Zarówno w rozdziale trzecim jak i w czwartym brakuje choć krótkiego podsumowania najważniejszych wniosków.

Dysertacja kończy się stosunkowo krótką konkluzją (około dwóch i pół strony tekstu). Mając na uwadze, że żaden z rozdziałów nie zawiera podsumowania kluczowych wniosków płynących z analizy omawianego zagadnienia, zasadnym byłoby umieszczenie pogłębionego podsumowania właśnie w zakończeniu pracy. Rozprawa została napisana poprawną angielszczyzną, choć miejscami występują drobne potknięcia edytorskie oraz stylistyczne, np. zbyt kolokwialny język. Podaję kilka przykładów:

- s. 44 – „Boehmer largely focusses on ‘the operation and reception of two iconic jingo poems of high imperialism’ penned by usual suspects such as Kipling and Newbolt”
- s. 52 – „As suggested above, I occasionally the latest limit of the period on which I largely concentrate”
- s. 90 – „both Pye and the anonymous poet that penned *An Heroic Poem to Britannia* try to have their cake and eat it, too”
- s. 121 – „he bad for a visitor at the time no less a personage than George the Third”
- s. 159 – „decrease!’.”

Warto podkreślić, iż praca została starannie przygotowana pod względem redakcyjnym.

Podsumowując, pomimo wskazanych powyżej niedociągnięć, rozprawa mgr Paolo D’Indinosante zasługuje na pozytywną ocenę. Spełnia ona wymagania stawiane rozprawom

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Neofilologii

Instytut
Anglistyki

doktorskim, określone w art. 187 ust. 1–2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku. Zgodnie z nimi rozprawa doktorska powinna wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a jej przedmiotem powinno być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. **W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie mgr Paolo D'Indinosante do dalszych etapów postępowania doktorskiego.**

Margolabena Prypei